

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/75151,Dodatek-prasowy-I-Powstanie-Slaskie-1919-roku.html>

28.02.2026, 06:54

Dodatek prasowy „I Powstanie Śląskie 1919 roku”

Dodatek został przygotowany przez Instytut Pamięci Narodowej oraz Polskapresse sp. z o.o.

12.08.2019

W 2019 r. obchodzimy 100. rocznicę wybuchu I Powstania Śląskiego. Polecamy dodatek prasowy przygotowany przez Instytut Pamięci Narodowej oraz Polskapresse sp. z o.o., który został dołączony 12 sierpnia do dzienników regionalnych: „Dziennika Zachodniego”, „Głosu Wielkopolskiego”, „Gazety Wrocławskiej”, „Dziennika Polskiego”, „Dziennika Bałtyckiego”, „Dziennika Łódzkiego”, „Kurier Lubelskiego”, „Echa Dnia”, „Gazety Lubuskiej”, „Gazety Pomorskiej”, „Nowej Trybuny Opolskiej”, „Gazety Krakowskiej”, „Kurier Porannego”, „Nowin” oraz gazet: „Polska. Metropolia Warszawska” i „Głos Dziennik Pomorza”.

Zrodzona w 1918 roku z boju i pragnienia pokoleń niepodległa Polska na progu swej państwowości stanęła do walki o granice i odzyskanie także tych ziem, z których zaborcy nie zamierzali łatwo ustępować. Dotyczyło to przede wszystkim agresywnej niemieczyny i jej panowania na Śląsku.

Koniec pierwszej wojny światowej w państwie pruskim, dla mieszkańców Śląska był doświadczeniem bestialstwa Grenzschutzu, nieprzerwanej germanizacji, upokarzania i szykanowania polskich robotników przez niemieckich właścicieli i zwalczania wszystkiego co polskie. Na każdym kroku Niemcy okazywali Polakom lekceważenie, a wręcz pogardę. Konieczną uległość wobec Ententy Prusacy próbowali odreagowywać wobec Ślązaków, nie dopuszczając choćby przez moment możliwości oddania Polsce utraconych przed laty ziem.

Powstające państwo polskie mogło jedynie podejmować zabiegi dyplomatyczne na rzecz przyłączenia swoich historycznych dzielnic znajdujących się wciąż pod panowaniem Berlina. Jednak w rzeczywistości los tych terenów zależał w dużej mierze od postawy miejscowej ludności, która dążyła do upragnionego złączenia z odrodzoną ojczyzną. Świadomość, że nadszedł czas walki stawała się z dnia na dzień coraz bardziej powszechna. Mimo braku jednoznacznego poparcia ze strony rządu w Warszawie powstanie po prostu musiało wybuchnąć. W nocy z 16 na 17 sierpnia 1919 roku Polacy na Śląsku zbrojnie upomnieli się o swoje prawa. Tym samym rozpoczął się kolejny, krwawy, a zarazem jakże chwalebny, rozdział historii powrotu Śląska do Macierzy.

Pierwsze powstanie śląskie nie przyniosło jeszcze oczekiwanych rezultatów. Droga do zjednoczenia z Niepodległą miała wieść przez wiele ofiar i wielki wysiłek. Odzyskiwanie Śląska było procesem równoległym z odzyskiwaniem niepodległości, a właściwie było jego częścią. Jednak po zbrojnym wystąpieniu z sierpnia 1919 roku Europa nie mogła już ignorować Ślązaków, ich nastrojów i oczekiwań co do przynależności państwowej.

Z perspektywy czasu możemy stwierdzić, że kolejne powstania śląskie i powrót dużej części Śląska do Rzeczypospolitej w 1922 roku były możliwe dzięki iskrze wskrzeszonej 100 lat temu. Jednak dla bohaterów pierwsze powstania śląskiego przekonanie o konieczności chwycenia za broń wynikało z wiary, nadziei i przywiązania do polskości.

Niniejszy dodatek jest skromnym wkładem Instytutu Pamięci Narodowej, jednym z wielu, podejmowanym dla upamiętnienia tamtych wydarzeń i tych, którzy szli do boju uroczyście ślubując: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że jako dobry żołnierz będę spełniał wszystkie rozkazy mojej przełożonej władzy powstańczej. Ślubuję dochować tajemnicy organizacyjnej i na wezwanie walczyć z bronią w ręku o przyłączenie Górnego Śląska do Polski. Tak mi dopomóż Bóg”.

dr Jarosław Szarek

Prezes Instytutu Pamięci Narodowej

* * *

Żadna ze stron nie była zadowolona z tego rozwiązania. Niemiecka administracja i policja zareagowały falą represji wymierzonych w działaczy polskich. Z kolei polskie środowiska patriotyczne, inspirowane przykładem Wielkopolski, dążyły do wywołania powstania mającego na celu przyłączenie Górnego Śląska do Polski bez plebiscytu. Do radykalizacji nastrojów społecznych przyczynił się też powojenny kryzys gospodarczy, który znacznie odbił się na sytuacji materialnej ludności. Do powstania parli przede wszystkim członkowie Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska. Przeciwny powstaniu był Wojciech Korfanty, który obawiał się reakcji aliantów zachodnich. Nie mogło efektywnie wesprzeć powstania państwo polskie, wówczas zaangażowane w walki na wschodzie kraju. W tej sytuacji kilkakrotnie zapowiadanych terminów wybuchu powstania nie dało się dotrzymać. W czerwcu 1919 r. wybuchło tzw. powstanie oleskie, które jednak zostało szybko przez Niemców zdławione. Na brak jednolitego stanowiska w obozie polskim nałożył się chaos organizacyjny i decyzyjny w samej POW G.Śl. W tych warunkach doszło do dekonspiracji i aresztowania licznych działaczy. Tymczasem represje ze strony władz niemieckich doprowadziły do dalszego zaostrzenia się nastrojów. W sierpniu wybuchł na Górnym Śląsku strajk, którego uczestnicy domagali się usunięcia z zakładów przemysłowych członków niemieckich bojówek terroryzujących ludność. 15 sierpnia 1919 r. miała miejsce masakra robotników, którzy stawili się w kopalni „Mysłowice” z żądaniem wypłaty należnych poborów. Gdy wzburzony tłum wtargnął na teren kopalni, chroniący ją żołnierze niemieccy otworzyli ogień. Zginęło siedmiu górników, dwie kobiety i trzynastoletni chłopiec. W tych warunkach zapadła decyzja o rozpoczęciu powstania. Dowództwo nad oddziałami polskimi objął ostatecznie Alfons Zgrzebniok -komendant POW G.Śl. Alfons Zgrzebniok. Stosunkowo nieliczne (POW G.Śl. liczyła wówczas ponad 20 tys. ludzi) i słabo uzbrojone oddziały powstańcze przystąpiły do walki 17 sierpnia 1919 r. i od razu natknęły się na opór przeważających sił niemieckich. Ocenia się, że w tym czasie na całym Górnym Śląsku stacjonowało 70-80 tys. żołnierzy niemieckich. Przy takiej przewadze przeciwnika powstańcy byli skazani na niepowodzenie. Najpoważniejsze walki rozegrały się w powiatach katowickim, pszczyńskim i rybnickim. Mimo lokalnych sukcesów odniesionych przez powstańców przyniosły one niepowodzenie stronie polskiej. Do ostatnich starć doszło 26 sierpnia 1919 r.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Do pobrania

12 sierpnia 2019

I Powstanie **ŚLĄSKIE** *1919 roku*

Partner wydania
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Kurier Poranny
kurier

nto

GAZETA
pomorska
GŁOS
WIELKOPOLSKI

Dziennik
Bałtycki
nowiny

Echo
DOLNA

DZIENNIK
ZACHODNI
POLSKA

GŁOS
Gazeta

DZIENNIK POLSKI
Gazeta

Dziennik
Kraków
Gazeta Krakowska

Pliki do pobrania

[Dodatek prasowy „I Powstanie Śląskie 1919 roku”. \(pdf, 1.73 MB\)](#)